

Lier, 12.09.2025

Tilsynet for små avløpsanlegg – Vurderinger ved revisjon av lokale forskrifter

Sammendrag

Målet med revisjonen er å oppdatere forskriftsbestemmelser, vilkår og rutiner for oppfølging av små avløpsanlegg, tilpasset teknologiutvikling og nasjonale veiledninger. Følgende endringer foreslås:

- Forskrift om utslipp trekkes tilbake og erstattes med veiledning. Forurensningsforskriften kapittel 12 gjelder uansett.
- Tømmeforskrift revideres.
- Ordlyden i forskrift om gebyr for saksbehandling og kontroll med avløpsanlegg beholdes uendret

Informasjon om vertskommunesamarbeidet finnes på nettsidene:

<https://www.lier.kommune.no/teknisk-og-eiendom/tilsyn-smaa-avlopsanlegg/>

Bakgrunnen for planlagt revisjon

På grunn av kommunereformen og endring i hvilke kommuner som deltar i vertskommunesamarbeidet, er det ikke lenger likelydende lokale forskrifter i samarbeidskommunene. Hole kommune har forskjellige formuleringer fra de andre kommunene. I sammenslåtte Holmestrand kommune gjelder ulike forskrifter for tidligere Sande, Hof og Holmestrand kommuner. Tilsynskontoret ser det svært ønskelig med likelydende forskrifter for alle samarbeidskommuner, da dette gir mest mulig likebehandling på tvers av kommunegrensene og raskere saksbehandling for anleggseierne.

Beskrivelse av nå-situasjon og behov for endring

Sammen med bestemmelser i forurensningsloven og forurensningsforskriften kap. 11 og 12, danner de lokale forskriftene grunnlaget for Tilsynskontorets behandling av nye utslippstillatelser, krav til utbedring eller sanering av eldre avløpsanlegg og administrasjon av tømmeordningen for avløpsslam. Norsk Vann (nasjonal interesseorganisasjon for vannbransjen) sin Rapport 267/2022¹, «Veiledning for å utarbeide kommunale forskrifter om avløp», er lagt til grunn for gjennomgang av bestemmelsene i de lokale forskriftene. Tilsynet for små avløpsanlegg har sammen med vannområdene i Østfold også hatt direkte dialog med jurister hos Miljødirektoratet, Norsk Vann og Statsforvalteren til hjelp i dette arbeidet.

Veiledningen legges ved i denne saken for å vise hva lokal forskrift erstattes med, men det foreslås ikke politisk vedtak på selve veiledningen. Det er ikke vanlig med politiske vedtak for denne typen veiledning, og den vil kunne endres administrativt dersom man

¹ <https://va-kompetanse.no/butikk/a-267-veiledning-for-a-utarbeide-kommunale-forskrifter-om-avlop-kun-digital/>

senere ser behov for dette, f.eks. ved endrede bestemmelser i kommuneplan eller nye tekniske renseløsninger. Eventuelle framtidige endringer i forvaltningspraksis som gir eller fratar anleggseiere muligheter eller rettigheter, vil uansett fremmes for politisk behandling.

Begrunnelse for å trekke tilbake lokal forskrift om utslipp

Forurensningsforskriften § 12-6 åpner for at kommunen kan erstatte kravene til avløpsnett, renseseffekt, dokumentasjon av rensegrad, utslippssted, lukt og utformingen og driften av rensenanlegget (§ 12-7 til § 12-13) hvis det er nødvendig ut i fra forurensningsmessige forhold eller brukerinteresser. Miljødirektoratet har vurdert at standardkravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 normalt vil være tilstrekkelige for å ivareta miljøhensyn og brukerinteresser og at det ikke er hensiktsmessig å lage lokale forskrifter med mindre avvik fra de nasjonale standardkravene. Miljødirektoratet anbefaler at kommunene i stedet fokuserer på å utarbeide lokalt tilpasset veiledning til regelverket. De viser til at kommunen kan fastsette strengere krav i den enkelte utslippstillatelse, dersom det foreligger spesielle lokale forhold.

Norsk Vanns Rapport 267/2022 påpeker at flere norske kommuner de siste årene har vedtatt «freidige forskrifter» hvor bestemmelsene ikke har tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag i den nasjonale forurensningsforskriften. Norsk Vann anbefaler sine medlemskommuner å basere seg på den nasjonale forurensningsforskriften, kombinert med veiledning eller retningslinje.

Det har skjedd en vesentlig utvikling de siste årene med hensyn på både tekniske renseløsninger og rutiner for drift og vedlikehold. En del bestemmelser i de lokale forskriftene om utslipp er derfor ikke lenger relevante.

Begrunnelse for bestemmelsene i veiledning

Forutsatt at lokal forskrift om utslipp trekkes tilbake, anses det hensiktsmessig å følge anbefalingene fra jurister i Miljødirektoratet og Norsk Vann ved å utforme en veiledning. Veiledningen supplerer og presiserer kravene i forurensningsforskriften kapittel 12. Målet med veiledningen er å gi en forutsigbarhet om vilkår som settes i enkeltvedtak om utslippstillatelse. På den måten kan anleggseier i samarbeid med prosjekterende fagkyndig firma slippe unødig arbeid med å sette seg inn i hva som kreves for å få en utslippstillatelse. I tillegg til å sikre likebehandling, forventes veiledningen også å gi raskere saksbehandling.

De fleste forhold i veiledningen er i samsvar med dagens praksis, og innføring av veiledningen anses derfor å ha liten praktisk konsekvens utover bedre forutsigbarhet, likebehandling og raskere saksbehandling. Enkelte kan imidlertid oppleve kravet om service som noe mer omfattende enn tidligere. Norsk Vann anbefaler i sin rapport 257/2020 *Etablering og drift av mindre avløpsanlegg* punkt 7.7.1. at kravet om serviceavtale skal gjelde for alle typer avløpsanlegg. Serviceavtale og kompetanse i serviceleddet er en viktig forutsetning for at anlegget skal fungere som forutsatt i utslippstillatelsen. Det kan fort bli kostbart for miljøet og huseieren dersom et avløpsanlegg ikke har tilstrekkelig drift og vedlikehold. Norsk Vann mener derfor at når

kommunen er tydelig på krav til service, vil dette være en gevinst for huseier og for miljøet.

Begrunnelse for endring i tømmeformskriften

Kommunen plikter gjennom forurensningsloven § 26 jf. §§ 30 og 34 å sørge for tømming av avløpsslam (avfall) fra alle typer private avløpsanlegg, med en eller flere tanker for oppsamling og/eller rensing av avløpsvann, f.eks. tette tanker for toalettavløp, minirensesanlegg og slamavskillere. Kommunens hjemmel til lokal slamtømmeforskrift er den samme som for husholdningsrenovasjon.

Etter forurensningsloven § 34 første ledd skal kommunen fastsette gebyrer til dekning av sine kostnader til innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll m.v. Det er derfor ikke frivillig for kommunen å kreve gebyr for tømming av slam. Kostnadene skal fullt ut dekkes inn gjennom gebyrene. Kommunen kan selv velge om det er behov for å fastsette forskrift for å fastsette gebyr eller om de vil beregne og fastsette gebyret for den enkelte mottaker av tømningen i enkeltvedtak. Normalt vil det være tidsbesparende og skape bedre forutsigbarhet for innbyggerne når kommunen fastsetter regler om beregningen av gebyret i forskrift.

Vi vurderer at det er nødvendig med lokal slamtømmeforskrift for å gjøre renovasjonsordningen enkel og forutsigbar. Det er også ønskelig med likelydende forskrift i de syv kommunene i vertskommunesamarbeidet.

Alternativer/handlingsrom

Alternativer til lokal forskrift

Kommunen kan velge å benytte ulike virkemidler i sin myndighetsutøvelse. Tabellen under er hentet fra Norsk Vanns Rapport 267/2022.

	Retter seg mot	Bindende for de den rettes seg mot	Kan saksbehandler dispensere	Klageadgang
Forskrift	Ubestemt antall eller krets av personer	Ja	Hvis forskriften åpner for det	Nei
Enkeltvedtak	En eller flere bestemte personer	Ja	Hvis forskriften åpner for det	Ja
Intern retningslinje	Den interne saksbehandlingen	Nei. Skal bl.a. sikre forutberegnelighet og at saksbehandlere ikke driver usaklig	Ja, men må ikke innebære usaklig forskjellsbehandling	Nei

		forskjells- behandling		
Veiledning	Den som forurensar og de som bistår denne	Nei	Ja, men må ikke innebære usaklig forskjellsbehandling	Nei
Planbestemmelser	Bruken av arealet i området på kartet	Ja, for nye tiltak	Ja, hvis vilkårene er oppfylt	Nei

Når det gjelder bestemmelser om utslipp, vurderes lokal forskrift lite hensiktsmessig, ettersom forskriftshjemmelen bare gir kommunen anledning til å bytte ut innholdet i bestemte krav i den sentrale forskriften. Bestemmelser om utslipp er potensielt mer inngripende på anleggseiers handlefrihet og økonomi, sammenliknet med bestemmelser om slamtømming. Det oppfattes derfor riktig at bestemmelser om utslipp gjøres som enkeltvedtak med tilhørende klageadgang. Det foreslås derfor å kun bruke bestemmelsene i den nasjonale forurensningsforskriften supplert med en veiledning.

I tømmeforskriften er kommunen gitt en vid forskriftshjemmel for å regulere tømming av slam etter forurensningsloven § 30, jf. § 26. Det anses tidsbesparende og forutsigbart å fastsette bestemmelser om bl.a. tømmehyppighet, tilrettelegging for tømming og gebyr som forskrift i stedet for enkeltvedtak.

Gjennomføring av høringsperioden

Høringen planlegges kunngjort i informasjonsskriv til anleggseierne (vedlegg 3), samt i lokalaviser. Det anbefales også å omtale høringen på kommunens hjemmeside og / eller facebookside.

Forslag til endring av forskriftene med alle høringsuttalelser og kommentarer planlegges sendt til politisk behandling i alle samarbeidskommunene høsten 2025.

Forholdet til overordnede planer/strategier

Vi kan ikke se at forslaget til endring av lokal forskrift om utslipp og slamtømming vil påvirke overordnede planer som

- strategien for opprydding av avløp i spredt bebyggelse
- hovedplaner for vann og avløp
- kommuneplan
- eventuelle andre planer.

Kommuneplanbestemmelser om små avløpsanlegg blir ikke nødvendigvis ivaretatt i veiledningen, og samarbeidskommunene oppfordres fortsatt til å ha med egne bestemmelser om små avløpsanlegg i sine kommuneplaner.

Konsekvenser

Endringsforslagene presiserer dagens praksis, og anses ikke å ha vesentlige praktiske eller økonomiske konsekvenser for anleggseiere.

Oppdaterte og likelydende forskrifter og veiledning sikrer likebehandling på tvers av kommunegrensene i vertskommunesamarbeidet, raskere saksbehandling for anleggseierne, og dermed bedre miljøgevinst.

Endringsforslaget er i henhold til anbefalinger fra bl.a. Miljødirektoratet og Norsk Vann (nasjonal interesseorganisasjon for vannbransjen). I tillegg vil oppdaterte og likelydende forskrifter og veiledning forenkle og effektivisere Tilsynet for små avløpsanlegg sitt arbeid.